

Skolan börjar med krigsminnen

En stor del av tiden under de här åren upptogs av skolan, jag var där några timmar varannan dag från kl. 9 fram till 2- 3 tiden på eftermiddagen. Det var först småskolan i tre år, klass 1, klass 2a och 2b. Varför det hette så vet jag inte. Lärarinnan hette Josefin Larsson och kom från Grebbestad. Så vitt jag vet ägnade hon hela sin lärargärning åt att vara småskollärrinna i Viks skola. Själva undervisningen minns jag inte så mycket av utom att varje dag började med kristendomskunskap, i övrigt var det naturligen mest fråga om att lära sig att läsa, skriva och räkna. Gymnastikundervisningen var ett kapitel för sig. Några särskilda kläder för detta ändamål var inte att tänka på. Var vädret gynnsamt var det någon bollek på skolgården. I övrigt fick vi skjuta skolbänkarna åt sidan och sedan stå eller sitta i två rader mellan bänkarna och utföra vissa rörelser, den mest avancerade var nog att sitta på golvet med uppdragna knän och ”rulla båt”. Det var enligt lärarinnas bestämda uppfattning absolut nödvändigt att inte stanna upp när du hade rullat bakåt till ryggläge för då skulle det vara svårt och näst intill omöjligt att rulla upp igen. Den odygdige Arnold kunde inte låta bli att provokativt bli liggande kvar på rygg väl medveten om att det inte alls var så svårt att komma upp igen och fick en tillsägelse varje gång att inte göra så.

Efter tre år i småskolan var det så dags för ”storskolan” med folkskollärrinnan Viola Andersson, som var Viks skola lika trogen som Josefin Larsson, dvs. Viks skola var hennes enda arbetsplats från nyutexaminerad lärare till pension. Även Viola kom från Grebbestad. På lördag eftermiddag vandrade de båda ensamstående fröknarna i väg till sina hem i Grebbestad för att återvända på söndag eftermiddag. I storskolan började jag hösten 1941 i 3:e klass. Vi var 12 elever och i klass 4 som gick samma dagar var det ungefär lika många. Varje dag började även här med kristendom och då blev vi förhörda på de psalmverser som vi hade haft i läxa, som vi förväntades kunna rabbla som ett rinnande vatten. Ett av skälen till det var att det var så bra att lära sig detta ordentligt så att man skulle kunna allt utantill, när vi blev gamla och kanske inte kunde läsa. I övrigt var geografi och då främst namngeografi och räkning viktiga ämnen. Vi drillades mycket i huvudräkning, något som jag hade lätt för. Jag kommer ihåg att Viola Andersson någon gång när jag kommit i vuxen ålder berättade att hon ofta frågade hur jag hade tänkt när jag räknade ut svaret och att det då visat sig att jag för det mesta hade burit mig åt på samma sätt som hon gjort själv, vilket uppenbarligen roade henne.

De gymnastiska övningarna tillgick på samma sätt som i småskolan, utomhuslekarna var oftare förekommande. Vi delade ofta oss upp i två lag och spelade någon form av slungboll. Två stycken fick i uppgift att vara lagledare och sedan fick dessa turas om att utse vilka de ville ha med i sitt lag, en inte riktigt human metod. Vid ett tillfälle råkade jag ut för en liten olycka. Jag skulle försöka att fånga bollen och den träffade handen så galet att ett lillfinger veks ut i 90-graders vinkel från handen. Vad göra? Jo fröken skickade hem mig och där var Bertil i affären och han tog helt enkelt tag i handen och vek tillbaka fingret och så fick det vara bra med det. Fingret är fortfarande något krokigt men jag har aldrig haft ont av det. Det var inte fråga om att gå till doktorn för en sådan bagatell. Vid ett annat tillfälle tror jag nog att jag skrämde Bertil betydligt mera. Han höll på med att slå sönder lådor och annat brännbart som skulle användes till att elda under tvättgrytan. När det kom en kund gick han in i affären. Jag tar då tag i den yxa han använt och gav mig på en tunna som innehållit rödfärg. Bottnen i tunnan var redan borta så det var fråga om att banka in sidorna. Jag lyfter yxan och slår med baksidan av den mot sidan av tunnan. Yxan bara studsar mot tunnan och flyger upp i huvudet på mig med den skarpa sidan först och det började att blöda något och blandat med den rödfärg som rök upp i ansiktet på mig såg det nog till en början ganska alarmerande ut men

det visade sig snart att det var mera färg än blod och att det bara hade blivit ett litet helt ofarligt jack i huvudet. Något läkarbesök behövdes inte då heller.

En annan sådan episod var när jag fått tag i ett luftgevär där man fäller ner pipan, stoppar i en pil och lyfter upp pipan igen. Det bar sig inte bättre än att ett finger fastnade i geväret och att en fingertopp hängde nästan helt lös. Mamma tvättade rent såret, placerade tillbaka fingertoppen så gott det gick och virade runt en gasbinda. Det var säkert så att denna attityd, som inte var på något sätt unik i vår familj, var nödvändig för att sjukvården kunde skötas av en ensam provinsialläkare i hela kommunen. –

Skolarbetet som sådant förflöt i en jämn lunk utan några mera spännande avbrott. Någon barnbespisning fanns inte förrän det sista året 44 – 45. Då började Kurts Karin som bodde i ett hus tvärs över vägen att servera någon form av lunch, jag tror att det kunde vara t.ex. varm chokladmjölk och goda smörgåsar. Jag skriver tror för jag var en av de få i min klass som inte fick åtnjuta denna förmån. Det var väl någon form av behovsprövning skulle jag tro, jag tyckte nog bara att det var orättvist. Jag fick fortsätta att sitta på en bänk i den mörka korridoren utanför skolsalen och dricka mjölk ur en vichyvattenflaska och äta medhavda smörgåsar. Det var mycket sällan vi lämnade skolområdet, det hände väl någon gång att vi vandrade ut i naturen för att lära oss något om träd och växter. En gång var vi med och planterade skog. Det var på ett område som tillhörde Viks gård i närheten av den ”kokande” källan. Jag minns det särskilt för när vi på eftermiddagen kom tillbaka till farbror Gunnar på Vik hade man denna vackra majdag 1945 hissat flaggan och berättade att nu var kriget slut. I den vevan, d.v.s. alldeles i slutet av folkskoletiden hade på vi också vår första och enda skolresa. Den gick till Göteborg med tåg. Vi bodde på golvet i en stor skola vid Linnégatan. Vi besökte först Liseberg och ett antal museer. För mig och för många med mig var det första besöket i någon större stad så det var ju väldigt spännande. Jag hade väl varit med i Strömstad någon gång men annars var det Kämpersvik som gällde. I Strömstad tillbringade jag för övrigt jag tror det var 1943 omkring sex veckor på Epidemijukhuset i en isolerad miljö för scharlakansfeber. Jag tillhörde några av de sista som behövde denna långa sjukhusvistelse. Just vid den tiden kom det fram någon form antibiotika, förmodligen penicillin, som botade sådana sjukdomar som scharlakansfeber på ett effektivt sätt.

Viks skola blev för min del ett avslutat kapitel med utgången av vårterminen 1945 framåt midsommar. Mitt avgångsbetyg var ganska hyfsat eller vad sägs om ett Berömlig, tre Med utmärkt beröm godkänd, tre Med beröm godkänd och två Med nöje godkänd, typiskt nog i välskrivning och teckning. Därtill ett Icke fullt godkänt i sång, vilket nog ännu mera rättvisande borde ha varit ett streck. Dessa betygsnivåer återkom först i kammarskrivarkursen och i mitt jur.kand betyg 1961. En reflexion beträffande storskolan och Viola Andersson. Kanske var det genom hennes påverkan som mitt intresse för matematik och logiskt tänkande grundlades, En av många ”slumpar” som styrte livet. Vad som sedan händer återkommer jag snart till. Först några ord om den fortsatta utbildning som erbjöds alla på den tiden. Jo, det var en s.k. fortsättningsskola, vilket innebar två sexveckorskurser om mestadels praktiska ting. Dessa kurser pågick under två på varandra följande år med två veckor före jul och fyra veckor efter nyår, vilket medförde att eleverna i klasserna 3 – 6 hade jullov som sträckte sig över cirka åtta veckor. Dessa kurser var upplagda så att pojkarna var i en grupp, där man bl.a. fick en inblick i om hur man skulle hantera blanketter och andra ärenden med stat och kommun och förmodligen en del om hur samhällslivet fungerade i stort. För flickornas del handlade det i första hand om skolkök och kanske också en del om vad som kunde förväntas av flickor när de närmade sig eller kom till vuxenlivet.

Innan jag kommer in på fortsatt skolgång vill jag berätta om några minnen som har anknytning till kriget, som ju pågick mellan 1939 och 1945. Det första och starkaste minnet kan jag datera exakt till den 9 april 1940. Det var förmodligen en sådan dag då jag inte skulle vara i skolan, i vart fall var jag hemma. Jag kan fortfarande se delar av vardagsrummet, direkt ovanför affären, framför mig. I ena hörnet av rummet var en vävstol uppmonterad och där satt mamma till och från och vävde trasmattor. Vid ett fönster mot vägen satt pappa och Hjalmar i Kämperöd lutade över en radioapparat för att försöka att uppsnappa varje ord som sades i rapporteringarna om det tyska intåget i Norge. Det var en otäck stämning fylld av en rädsla från pappas de från övrigas sida som jag aldrig upplevt tidigare. Den rädslan smittade av sig. Rädslan och osäkerheten gällde förstås om även Sverige skulle angripas. Hur lång tid det tog innan det lugnade ner sig vet jag inte riktigt men snart nog blev det en del av vardagen i vart fall från en ung pojkes horisont. Men jag hade länge svårt att komma över att pappa som annars var lugnet personifierat utstrålade en sådan rädsla. Tiden gick och inget riktigt farligt hände i närmiljön. Påminnelserna om kriget var dock många. Det var ofta ett illavarslande då från havet när de tyska konvojerna gick till och från Norge och anfölls av allierat flyg, som i sin tur besköts av tyskt luftvärn från fartygen. Det var ett makabert skådespel som på behörigt avstånd kunde beskådas uppifrån berget. Det var många döda kroppar som flöt i land, jag såg dock aldrig något sådant. Norrmännen hade det uppenbarligen svårt och behövde tidvis handla förnödenheter av olika slag från Sverige. Det hände då och då att det kom några fiskebåtar till Kämpersvik för att handla varor. De förde med sig olja som påstods ha stulits från de tyska ockupanterna. Hur det förhöll sig med det vet jag inte. Det skedde alltså bytesaffärer såvitt jag förstod. Jag har tidigare skrivit om en eldsvåda i samhället 1943 och den olja som då var ett särskilt orosmoment var just sådan olja. Om det här slaget av byteshandel var helt laglig vet jag inte, men man kan nog utgå från att nogräknade myndigheter kunde haft synpunkter på det. Jag tror dock att det skedde med tullens goda minne.

Vid ett tillfälle blev jag dock fundersam. I Kämpersvik som på andra ställen fanns det givetvis hemvärn. Det var en övning som arrangerades av militär som var förlagd i samhället. Hemvärdet skulle försvara Kämpersvik från angrepp. Till sitt förfogande hade man bl.a. ett par kulsprutor. En av dessa skulle användas mot angrepp från sjösidan. Kulsprutan placerades vid Folkets Hus och riktades mot infarten till viken sydost om Viksholmen. Pappa som basade för den gruppen sa sig själv att kommer det några främmande båtar går de den vägen eftersom sjökortet – något missvisande antydde att det inte var tillräckligt djupt på den andra sidan. Jag var där och tittade på och plötsligt kommer det ett par båtar den vägen. Pappa trodde först att det var ”den lede fi” som angrep den vägen tills det gick upp för honom att det var ett par norska båtar som kom på ett av sina besök. Jag beordrades att springa hem och säga åt Bertil att det inte fick bli några affärer just den dagen och de fick återvända med oförrättat ärende eller kanske gå till ett annat samhälle som inte hade hemvärnsövning. Hur gick det då med övningen. Jo kulsprutegruppen blev överrumplad och tillfångatagen bakifrån av en minde grupp soldater med gevär.

Nästa berättelse: Fortsatt skolgång i Strömstad och Uddevalla.